

БЛОКЧЕЙН

І ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНІ СИСТЕМИ

ЧАСТИНА 2

Distributed Lab

УДК 004.738.5:336]:007-057.21](07)
К78

Рекомендовано Вченою радою
Харківського національного університету радіоелектроніки
(протокол засідання №9 від 24 жовтня 2019 року)

Рецензенти:

Р. В. Олійников – доктор технічних наук, професор кафедри безпеки інформаційних технологій ХНУРЕ, ведучий дослідник у ІОНК.

О. О. Кузнецов – доктор технічних наук, професор кафедри безпеки інформаційних систем і технологій ХНУ ім. В. Н. Каразіна.

Л. В. Ковальчук – доктор технічних наук, професор кафедри математичних методів захисту інформації НТУУ КПІ.

М. О. Полуяненко – кандидат технічних наук, доцент кафедри безпеки інформаційних систем і технологій ХНУ ім. В. Н. Каразіна.

Автори:

П. Кравченко, Б. Скрябін, О. Курбатов, О. Дубініна

Кравченко П.

К78 Блокчейн і децентралізовані системи: навч. посібник для студ. закладів вищ. освіти: в 3 частинах. Ч. 2 / П. Кравченко, Б. Скрябін, О. Курбатов, О. Дубініна. - Харків: ПРОМАРТ, 2018. – 412 с. : рис. 256; табл. 17; бібліогр.: 78 назв.

ISBN 978-617-7634-40-8

ISBN 978-617-7634-63-7 (ч. 2)

Запропонований навчальний посібник присвячений децентралізованим технологіям, які стали популярні завдяки поширенню криптовалют. Спочатку автори акцентують увагу на технічних і фундаментальних аспектах криптовалют, технології блокчейн і рівні додатків, надаючи читачеві можливість глибоко розібратися в основах. Особливість книги полягає в тому, що матеріал викладено на стику принципів роботи, переваг і ризиків інноваційних інформаційних технологій.

Видання розраховане на широку аудиторію: наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів, які мають базові знання в області криптографії та інформаційних технологій, – всіх, кого цікавлять питання децентралізованих технологій.

УДК 004.738.5:336]:007-057.21](07)

ISBN 978-617-7634-63-7 (ч. 2)
ISBN 978-617-7634-40-8

© Кравченко П., Скрябін Б.,
Курбатов О., Дубініна О., 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	14
ПРО DISTRIBUTED LAB.....	16
1 ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ПІДХІД У ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ	18
1.1 Пірінгові мережі та протокол BitTorrent.....	18
Традиційна клієнт-серверна архітектура	18
Принципи побудови однорангової файлообмінної мережі.....	20
Історія розвитку BitTorrent	21
Як працює BitTorrent.....	22
Розбиття даних на фрагменти	25
Обмеження протоколу	26
1.2 Принцип роботи та застосування DHT	29
Завдання, які вирішує Distributed Hash Table	29
Як працює DHT?.....	30
Проблема блокування контенту зловмисником	34
1.3 Концепція web-of-trust	36
Поняття сертифікату відкритого ключа	36
Як працює ієрархічна ІВК	37
Принципи функціонування web-of-trust.....	42
Приклад з італійською мафією.....	44
Переваги та обмеження технології web-of-trust	46
1.4 Протокол BitMessage.....	50
Принципи функціонування протоколу.....	50

Адреси в BitMessage	52
Структура повідомлень в BitMessage	54
Типи повідомлень в BitMessage	55
Поняття stream в BitMessage.....	56
1.5 Архітектура й особливості протоколу IPFS	58
Основні принципи протоколу.....	59
Як працює IPFS	60
Використання IPFS	64
Filecoin	65
Алгоритм досягнення консенсусу в Filecoin.....	66
Переваги протоколу Filecoin.....	67
2 КРИПТОГРАФІЯ В ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ СИСТЕМАХ.....	69
2.1 Генерація та обробка ключових даних	69
Основні функції ключів	69
Життєвий цикл ключа	71
Принципи генерації ключів	72
Генератори випадкових послідовностей	72
Генератори псевдовипадкових послідовностей.....	73
Тестування генераторів випадкових та псевдовипадкових послідовностей	75
Функції породження ключів (KDF)	78
2.2 Протоколи обміну ключами	80
Протокол Діффі-Хеллмана	83
Протокол Діффі-Хеллмана на еліптичних кривих	85

Протокол ЕКЕ.....	86
2.3 Концепція та застосування Merkle tree.....	89
Структура дерев Меркла.....	89
Побудова дерева Меркла.....	91
Автентифікація в дереві Меркла.....	93
Галузі застосування Merkle Tree.....	95
2.4 Різновиди цифрових підписів.....	98
Схеми одноразового підпису.....	99
Lamport one time signature.....	99
Чому одноразовий підпис "одноразовий"?.....	101
Winternitz one time signature.....	103
Мультипідпис.....	105
Пороговий підпис.....	107
Груповий підпис.....	108
Кільцевий підпис.....	110
Сліпий підпис.....	113
3 ТЕХНОЛОГІЧНІ ДЕТАЛІ ФУНКЦІОНУВАННЯ BITCOIN.....	117
3.1 Будова й особливості Bitcoin Script.....	117
Як виконується Bitcoin Script?.....	119
Операції в Bitcoin Script.....	121
Приклад виконання Bitcoin Script для P2PKH.....	122
Приклад з multisignature.....	125
Використання механізму locktime.....	128
Нестандартні транзакції за допомогою Bitcoin Script.....	129

Статистика транзакцій в мережі Bitcoin.....	130
3.2 Формати ключів у Bitcoin	133
Поняття стиснутого відкритого ключа	134
Формати особистих ключів.....	135
Формати відкритих ключів	138
3.3 Формати серіалізації транзакцій і блоків у Bitcoin.....	140
Серіалізація bitcoin-транзакції.....	140
Серіалізація блоку в Bitcoin	145
3.4 Як вузли мережі Bitcoin обмінюються повідомленнями	147
Ролі вузлів в мережі Bitcoin	148
Поточний стан мережі Bitcoin	154
Структура повідомлень в Bitcoin	158
Протокол поширення інформації.....	159
Початок роботи вузла в мережі Bitcoin	160
Протокол поширення інформації Flooding.....	161
Diffusion – розширення Flooding.....	163
Приклади проблем в протоколах і їх рішення	163
3.5 Testnet і складнощі оновлення протоколу	170
Testnet в Bitcoin і його призначення	170
Оновлення протоколу.....	171
Найбільш значні оновлення протоколу Bitcoin	173
Адаптація нових версій Bitcoin серед вузлів	174
3.6 Основні класи атак на Bitcoin	176
Flood-атака і механізм захисту	177

Spam-атака та її наслідки	177
Призупинення підтвердження нових транзакцій (DoS)	178
Long-range атака	179
Routing attacks	180
Інші технічні і соціальні атаки	184
Bitcoin alert system і відмова від неї.....	185
Деякі з виявлених і вирішених проблем протоколу.....	187
4 BITCOIN ЯК ПЛАТФОРМА	191
4.1 Як працюють sidechains	191
One-way peg and two-way peg sidechains	193
Federated sidechains.....	194
Merged-mined sidechains.....	195
Недоліки sidechains.....	197
Висновки	198
4.2 Будова Lightning Network	199
Будова двостороннього платіжного каналу	199
Відкриття платіжного каналу	201
Передача монет в рамках каналу	205
Механізм штрафування за шахрайство в каналі	207
Закриття платіжного каналу	210
Як Lightning Network використовує платіжні канали	212
Переваги та недоліки Lightning Network.....	223
4.3 Принципи роботи і застосування atomic swap.....	225
Як працюють централізовані біржі?.....	226

Ідея atomic swaps і вимоги до облікової системи	228
Принципи роботи atomic swaps	229
Обмеження atomic swaps	236
Застосування atomic swaps децентралізованими біржами.....	237
Проблема Panic Sells.....	239
5 МЕТОДИ ДОСЯГНЕННЯ КОНСЕНСУСУ	241
5.1 Proof-of-stake алгоритми досягнення консенсусу.....	241
Принцип роботи та переваги proof-of-stake	241
Peercoin	243
Nxt	244
NEM.....	245
Ouroboros	246
Ouroboros Praos	248
Ouroboros Genesis.....	248
Основні недоліки та ризики при використанні proof-of-stake	249
Атака nothing-at-stake	250
Атака попереднього обчислення.....	253
Атака fake stake	253
Атака накопиченням віку монет.....	254
Short-range атаки	254
Long-range атаки	254
5.2 Delegated proof-of-stake як алгоритм досягнення консенсусу	255
Алгоритм DPoS	256
Як запускається облікова система, яка використовує DPoS	259

Як працює DPoS	259
5.3 Алгоритми, що належать до BFT-класу	263
Practical BFT algorithm	263
Процес досягнення консенсусу	268
HotStuff як алгоритм досягнення консенсусу	273
5.4 FBA як підхід до досягнення консенсусу	278
Поняття quorum, quorum slice і quorum intersection	278
Blocking set	280
Disjoint quorums і divergent state	280
Federated Voting	281
Застосування FBA в Stellar	283
Проблема централізації	286
Рівень децентралізації мережі Stellar	287
FBA в порівнянні з іншими алгоритмами досягнення консенсусу ..	289
5.5 Hashgraph	289
Принцип роботи hashgraph	291
Створення події	291
Поширення події	292
Підтвердження події	295
6 МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ В СУЧАСНИХ ОБЛІКОВИХ СИСТЕМАХ	309
6.1 Стандарти CryptoNote	309
Підписи в стандарті CryptoNote	309
Зв'язок ключів і адрес	311

Stealth addresses	312
Механізм захисту від подвійної витрати	314
Структура блоків в CryptoNote	316
Структура транзакцій в CryptoNote	319
6.2 MimbleWimble	322
Модель транзакцій MimbleWimble	324
Докази діапазону	328
Всі етапи проходження транзакції	329
Перевірка і поширення транзакції	331
Відсутність адрес	332
Метод cut-through	332
Структура транзакції і блоку	334
6.3 Вступ до zk-SNARKs	335
Принципи гомоморфного шифрування	335
Трохи про поліноми і їх blind evaluation	337
Algebraic circuit	338
Rank-1 constraint system (R1CS)	339
Quadratic arithmetic programs	343
Спрощений протокол перевірки знання	347
7 РОЗВИТОК ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	349
7.1 Будова протоколу Bitshares	349
Призначення платформи Bitshares	349
Модель акаунтів	350
Модель транзакцій	350

Децентралізований обмін активами	352
Гнучкість управління акаунтами	352
Емісія UIA	354
Механізм голосувань.....	355
Механізм комісій.....	355
SmartCoins	356
Формат заголовка блоку	357
Множина операцій і особливості їх виконання.....	357
Організація бази даних	359
Оптимізація виконання бізнес-логіки	360
Опції підвищення конфіденційності користувачів	361
7.2 Платформа Ethereum і смарт-контракти.....	362
Особливості роботи платформи Ethereum	363
Створення акаунтів в Ethereum	363
Повідомлення виклику в Ethereum.	365
Комісійні збори і gas	365
Структура транзакції в Ethereum	366
Обробка транзакцій	368
Структура блоку Ethereum.....	369
Ethereum virtual machine.....	370
Приклад вихідного коду смарт-контракту.....	370
Виконання контракту на платформі Ethereum.....	372
Обмеження платформи Ethereum.....	374
Недоліки платформи Ethereum.....	375

ВИСНОВОК	379
ТЕСТОВІ ЗАПИТАННЯ З ВАРІАНТАМИ ВІДПОВІДЕЙ.....	381
СЛОВНИК ТЕРМІНІВ	393
ПОДЯКИ.....	403
ПРО АВТОРІВ	404
ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ПОСИЛАННЯ	406